

Baranyai László

MÓRICZ, MÁRAI

Mivel a hatvanas évek elején
 egyházi iskolában maturáltam,
 színjeles bizonyítványom s hibátlan
 felvételi vizsgám ellenére két évig építőipari
 technikusként voltam kénytelen
 tevékenykedni, míg végre
 bejutottam a műszaki egyetemre.
 Szocialista purgatóriumom egy
 nagyvállalat meglehetősen
 leszakadt telephelye lett; itt munkálkodott
 P. Imre művezető is;
 szótlán és sótlán öregúr.
 Hosszú hónapoknak kellett eltelni, míg
 egyszer – ki tudja már, miért? – véletlenül szóba
 elegyedtünk; kiderült,
 korántsem az a morózus alak, akinek
 néztem; az ő pályájának is
 kényszerállomása csak e nemszeretem hely, s
 hozzám hasonlóan ő is jó jönyvek forgatásával
 múlatja idejét. Mikor pedig
 kiderült, hogy fiatal korom ellenére ismerem,
 értem, sőt érzem Márait, aki neki nagy kedvence
 (történt ez, mikor a távollétével tüntetőt a könyvespolcok
 hátsó sorában volt ajánlatos tartani),
 meghívott magához, vegyek részt én is
 kétheti szokásos baráti
 összejöветеlein;
 így lettem a Gy. úti lakótelep
 egyik panellakásában a
 P. irodalmi szalon állandó vendége.

Történt egyszer
 – ekkor, hogy úgy mondjam, már
 törzsvendégnek számítottam –,
 hogy feltűnt egy igen rokonszenves,
 vibrálóan szellemes nőszemély, akinek
 – az ember rögtön észreveszi az ilyesmit –
 én sem voltam egészen közömbös, egyből
 beszédbe bocsátkoztunk. Mégpedig
 Móricz Zsigmondról, pontosabban
 Az Isten háta mögöttől, melyet

mindketten akkoriban olvastunk, értő ítésként
 abban állapotunk meg, hogy felülmúlhatatlan, s
 hogy tán a század legjobb magyar regénye.
 E véleményünknek a házigazda is, ki
 mint kotlóstyúk csibéi közt, járkált
 vendégtől vendégig, hallója volt – egyből
 ellentmondásra ingerelte; neki – mint
 kifejtette – Móricz túl plebejus,
 nem oly könnyed és elegáns,
 mint – kell-e mondani, ki? – no igen:
 Márai.

S ekkor elárultam mesteremet.
 Mert az egész társaságot szép lassan
 lázba hozó vita során én bizony
 Móriczra voksoltam, utólag nemigen
 tudnám eldönteni, saját meggyőződése avagy
 gracilis, de amúgy igen hatásosan
 hadakozó partnerem hatására-e.
 Aznap este, vagyis inkább
 éjszaka én nem mást,
 őt kísértem haza, s miközben
 sétáltunk, azt kívántam,
 bárcsak megállna az idő.

Igen, az idő.

Nem sokkal ez esemény előtt láttam egy kosztümös
 filmet Alain Delonnal; gáncs nélküli
 lovagot játszott benne, ki legényes jókedvében
 kardjával kettészel egy égő gyertyát.
 Oly sebes volt a mozdulat (trükk, persze),
 hogy először úgy tűnt,
 célt tévesztett, s csak
 mikor odalépett és megpöckölte,
 derült ki, hogy mégsem; a gyertya felső fele
 a vágás mentén lecsúszott az alsóról s
 mellésve égett tovább.
 Ott és akkor
 én is valami ilyesfélét szerettem volna
 kicsikarni a sorstól,
 nem gyertyával persze, hanem az idővel.
 Itt ez a nő, egymásnak vagyunk kitalálva, éles eszű,
 szellemes és bájos, ragyogóan
 megértjük egymást, nevet a szemé,
 ha csak rám néz, s rögtön rohannék,
 ha felhívna magához...

miért nem lehet hát
ezt a kurva időt – szinte csikorgott bele a fogam! –
egy huszáros vágással elhasítani, aztán az
egyik felét ötven évvel odább tolni...
ennyivel volt ugyanis idősebb nálam.

A kapu előtt elbúcsúztunk, soha
be nem teljesülő vágyaink halovány
árnyaként megpróbáltam kezét
csókolni neki, nem hagyta; utólag
belátom: igaza volt,
nem akarta pótlékkal beérni.
Huzakodtunk egy darabig aszott
karja fölött, aztán
a helyzet tragikomikus mivoltát
belátva zavartan elbúcsúztunk,
azóta se láttam.
S most már, ha akarnám, se lenne
értelme megkeresni. (P. Imre is már régen halott.) De
nem is ez a baj. Hanem hogy
maholnap én leszek annyi idős, mint
ő volt akkor, s a
gyönyörű, élénk eszű és szellemes
lányok, kikkel különféle helyeken (többek között
irodalmi szalonokban is) akadtam össze, s kikkel eddig
többnyire testileg is megpecsételtük
lelki összetartozásunkat, eztán – komoly
beszélgetésekbe merülve ugyan, de – sétálgatnak csak velem,
mondanak sok okosat... közben
eszükbe sem jut, hogy átlépjék
küszöbömet.

Borzalmas lesz így, sivár és kibírhatatlan.
A helyzet, mit
rettegve várok.

De (Kavafisszal kérdeve):
mikor jönnek már a barbárok?